

PROJECTOPROEP

Inrichting van de ruimte rond de Waterdraagster op de Bareel van Sint-Gillis

1. ALGEMENE CONTEXT

Als onderdeel van het Stadsvernieuwingscontract (SVC) Koningslaan stuurt Brussel Mobiliteit samen met de gemeenten Sint-Gillis en Vorst, de MIVB, Leefmilieu Brussel en Vivaqua het project voor de heraanleg van de Parklaan aan. De perimeter van het project omvat de volledige Parklaan tussen het Rochefortplein langs het Park van Vorst, de groene long van de gemeente, en, buiten het SVC, het kruispunt dat de “**Bareel van Sint-Gillis**” genoemd wordt, een echt knooppunt voor het stadsverkeer.

De Bareel van Sint-Gillis kampt al meerdere jaren met tal van verkeers- en verkeersveiligheidsproblemen.

De voornaamste ambities van het project zijn de **verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte**, de integratie van performante voorzieningen voor **regenwaterbeheer** en de verbetering van de **verkeersveiligheid** voor alle weggebruikers.

Het kruispunt van de **Bareel** wordt ook volledig heringericht: de trottoirs worden verbreed

St Gilles Gillis

en de rijweg versmald, zodat er niet langer twee auto's naast elkaar kunnen rijden, want dat was een van de belangrijkste oorzaken van ongevallen. De geplande inrichtingen zullen ook het voorrangssysteem verduidelijken. De trams, die momenteel rond het plein rijden, zullen na de werken rechtdoor over het plein rijden, in het midden. Deze wijziging komt er om het verkeer vlotter te doen rijden en de actieve weggebruikers meer comfort te bieden. Op die manier zullen de tramrails ook minder verslijten. Nu hebben ze het hard te verduren door de bochten.

Deze wijziging vereist **de verplaatsing van het standbeeld van de Waterdraagster** naar zijn oorspronkelijke locatie:

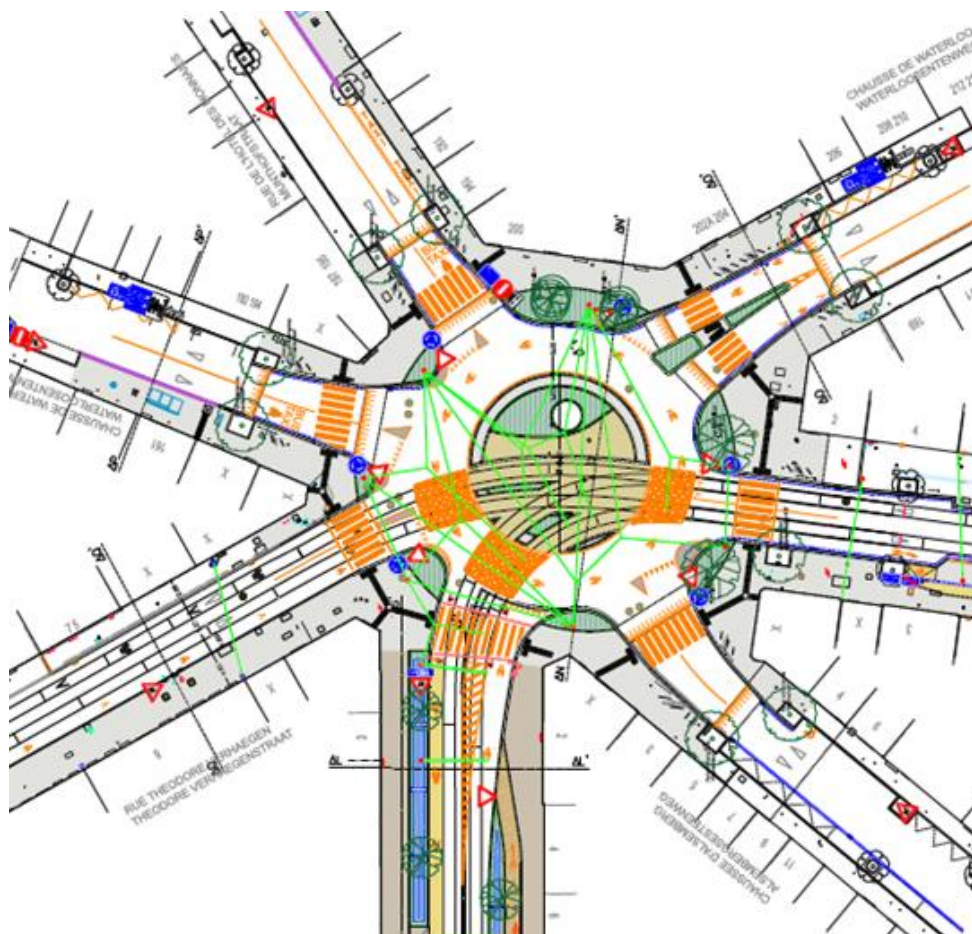
“Naar aanleiding van de heraanleg van het middeneiland en de verplaatsing van de tramrails zal het standbeeld van de Waterdraagster verplaatst moeten worden van de locatie in het midden van de fontein, die de huidige ruimte van de Bareel vormgeeft. Ze krijgt een plek op een nieuw kunstwerk op het middeneiland, maar niet in het midden ervan, wel op de kruising van de assen van de Waterlooosesteenweg (naar de stadsrand), van de Munthofstraat en de Théodore Verhaegenstraat.”

(Verklarende nota uit het aanvraagdossier voor de stedenbouwkundige vergunning, p. 8)

St Gilles Gillis

.brussels

 BRUXELLES MOBILITÉ
 BRUSSEL MOBILITEIT
 SERVICE PUBLIC RÉGIONAL DE BRUXELLES
 GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Afbeelding 1: Toekomstige plek van het standbeeld (wit punt) - © Brussel Mobiliteit

2. DE WATERDRAAGSTER: een iconisch kunstwerk ... met vele gezichten

Beschrijving en voorgeschiedenis van haar weergave

Het bronzen standbeeld met als naam “De Waterdraagster” is ongeveer 1,20 m hoog en 68 cm breed en geeft een jonge vrouw weer die twee emmers water op haar schouders draagt. Het kunstwerk is in 1898 gemaakt door de in Sint-Gilles wonende kunstenaar Julien Dillens (1849-1904). Om het standbeeld te beschermen tegen vervuiling is het origineel weggehaald van de Bareel en wordt het bewaard in het trapportaal van het stadhuis. Een kopie vervangt het op de Bareel sinds 1994.

Het standbeeld stond niet altijd op de huidige fontein. Oorspronkelijk was het verguld en stond het boven op een kandelaarfontein in zijn originele opstelling van 1898. Deze hoge constructie van 8,50 m vertoonde al zeer snel zwaktes: scheuren in de zandsteen en in de

kandelaar, diefstal van de lantarens, het verguldsel dat losliet, waardoor de constructie in 1932 uiteindelijk werd afgebroken (vergadering van de gemeenteraad op 21.01.1932). Het standbeeld werd toen verplaatst naar een perkje in de Parklaan.

De huidige fontein werd ontworpen door de architect Jean Delhaye, en werd geïnstalleerd in 1977.

Link met de Bareel van Sint-Gillis

De Bareel van Sint-Gillis, aan de stadsrand, duidde aan dat daar tol geheven werd, waarna de paarden die de paardentrams trokken opnieuw een vrij steile helling op moesten. Daar kwamen de waterdraagsters de paarden te drinken geven.

Nu is de Bareel van Sint-Gillis een belangrijk multimodaal kruispunt waar de hele bevolking van Sint-Gillis, in al zijn diversiteit, elkaar kruist.

Symbolisch gezien is de waterdraagster belangrijk om meerdere redenen:

- Dit is de enige realistische vrouwelijke vertegenwoordiging in de openbare ruimte van de gemeente: de andere weergegeven vrouwen zijn allegorieën en geen werksters uit de arbeidersklasse.
- Ze staat voor een rol als vrouw die actief is in de samenleving. Ze draagt ertoe bij het werk van vrouwen, dat vaak onderbelicht blijft, opnieuw centraal te plaatsen in de openbare ruimte (zie Kleine Zavelplein).
- Het gaat om een historisch spoor van een beroep dat vergeten is geraakt.

Afbeelding 2: Originele montage van de Waterdraagster in 1898

Afbeelding 3: Positie op de fontein vóór de huidige werken

Afbeelding 4: Waterdraagster op een sokkel in de Parklaan

Huidige toestand van het standbeeld

In 1993 werd de bronzen kopie gemaakt door de gieterij WYN, gebaseerd in Hemiksem. Ze is vastgemaakt aan de schacht met bouten, bedekt met een stalen plaat.

Afbeelding 3: Onderaanzicht: bevestigingsgaten
© Gemeente Sint-Gillis

Afbeelding 4: Bevestiging van het standbeeld aan de sokkel
© Gemeente Sint-Gillis

Vooraleer het standbeeld opnieuw geïnstalleerd wordt na de werken moet het hersteld worden: er zijn enkele breuken, blaasjes en schaafplekken. Er zijn experts geraadpleegd om de werken te plannen.

3. VOORWERP VAN DE OPROEP:

Herinstallatieproject: ontwerp van een nieuwe sokkel en opwaardering van de Waterdraagster voor een bedrag van max. 80.000 EUR alle taksen inbegrepen

Na de werken, in het najaar van 2027, staat de herinstallatie van de Waterdraagster gepland; de ideale gelegenheid voor de gemeente om **dit symbool in waarde te**

St Gilles Gillis

herstellen door een nieuwe sokkel ervoor te ontwerpen om het standbeeld op te waarderen in de openbare ruimte.

Als onderdeel van het heraanlegproject zal de Waterdraagster een stukje verplaatst worden, wat inhoudt dat de plaatsing ervan moet worden herzien.

In de hedendaagse kunst heeft het begrip sokkel een radicale transformatie ondergaan, van een passieve steun naar een kritiek en zelfs autonoom onderdeel van het kunstwerk. De sokkel, die indertijd bedacht werd om het kunstwerk te verheffen van de echte wereld en te sacraliseren, is vanaf de moderne kunst, en vandaag nog meer, een plek voor een plastisch en conceptueel experiment geworden.

De sokkel moet via zijn aanwezigheid of nieuwe benadering in dialoog gaan met het kunstwerk en het in staat stellen opnieuw zijn plaats in te nemen op het openbare domein.

Deze oproep heeft als doel een brede waaier aan mogelijkheden aan te boren en vernieuwende, lokale en creatieve voorstellen te stimuleren om zo de symboliek van het standbeeld te verrijken.

De ontwerpen moeten evenwel **voldoen aan strikte technische criteria** die verband houden met de context van de site, die gelegen is op een multimodaal kruispunt. Zo zal het kunstwerk onderhevig zijn aan slecht weer, aan de trillingen veroorzaakt door het verkeer van met name trams en vrachtwagens, en geplaatst worden op een schuine ondergrond. Dat zijn allemaal structurele en omgevingsbeperkingen die vanaf de ontwerpfase in aanmerking genomen moeten worden.

Het ontwerp moet gebaseerd worden op plannen en ruimtelijke projecties, aangezien de bestemmingslocatie momenteel wordt heraangelegd.

3.1 Technische vereisten voor de installatie

De plek waar het standbeeld komt, wordt weergegeven in het rode kader:

Afbeelding 5: Toekomstige plek van de Waterdraagster, virtuele projectie op de as van de Waterlooosesteenweg (naar de stadsrand) - © Gemeente Sint-Gillis

Maximale afmetingen van de installatie

De voorgestelde installatie, die alle onderdelen omvat (sokkel, ondersteunende structuur, uitstallingssystemen en standbeeld), mag de volgende maximale afmetingen niet overschrijden:

- **Maximale breedte:** 4 meter (interventieperimeter vermeld op het plan)
- **Maximale totale hoogte** (sokkel + standbeeld + eventuele structuur): 5 meter

Deze afmetingen zijn strikte begrenzingen om ervoor te zorgen dat de installatie geïntegreerd wordt in de ruimte van het kruispunt en om de zichtbaarheid en veiligheid te behouden voor de weggebruikers.

St Gilles Gillis

Bestaand standbeeld

De encenering betreft een bestaand standbeeld met de volgende kenmerken:

- **Hoogte:** 126 cm
- **Breedte:** 68 cm
- **Diepte:** 40 cm

Het originele standbeeld valt te bekijken via de databank van de erfgoedinventaris: <https://collections.heritage.brussels/fr/objects/66220> of door een bezoek te brengen aan het stadhuis van Sint-Gillis, waar het standbeeld wordt tentoongesteld aan de monumentale trap bij de ingang.

Het voorgesteld systeem moet zorgen voor:

- De opwaardering en zichtbaarheid ervan vanuit de verkeersaders, rekening houdend met de beperkte grootte van het standbeeld (1,26 m), en dit bij weggebruikers:
 - te voet,
 - in een voertuig,
 - of zittend in een tramstel.
- de inachtneming van het **hoogteverschil van het terrein**,
- alsook **vergezichten rond het kruispunt**.

Stevigheid en stabiliteit

De steun moet **de juiste afmetingen hebben om het standbeeld veilig te kunnen dragen**.

Daartoe moet die:

- aangepast zijn aan het **gewicht van het standbeeld (ongeveer 150 kg)**,
- **Ontworpen zijn uit sterke materialen die de trillingen aankunnen** veroorzaakt door de regelmatig voorbijrijdende trams en vrachtwagens (met inbegrip van bijzondere transporten),
- Ontworpen zijn om **tegen slecht weer, klimatologische omstandigheden en vandalisme te kunnen**.

St Gilles Gillis

Veiligheid

De inrichting moet het volgende garanderen:

- de **veiligheid van het standbeeld**,
- de **veiligheid van de gebruikers van het kruispunt**.

De inrichting moet met name elke configuratie vermijden die kan leiden tot:

- **verkeersongevallen**,
- **risico's voor de voetgangers**.

Inrichtingen en onderhoud

Het uitstallingssysteem mag geen waterstra(a)l(en) omvatten noch enig hydraulisch systeem, aangezien er geen aansluiting op het waternet gepland is voor dit project. Het ontwerp van de inrichting moet het onderhoud van het systeem zo makkelijk mogelijk maken.

Gladde oppervlakken zijn te mijden, aangezien die tags in de hand werken.

3.2. Inrichting van de ruimte: opwaarderings- en ensceneringscriteria

3.2.1 Opwaardering van een erfgoedobject

Deze oproep heeft als doel het ontwerp van een kunstwerk om *de Waterdraagster* op te waarderen.

Deze enscenering kan met name de vorm aannemen van:

- een **sokkel**,
- een **ondersteunende structuur**,
- een **scenografische of landschapsinrichting**,
- of elke andere **gepaste voorstellingsoplossing**.

Het voorstel mag inspiratie halen uit de **vroegere presentaties** van het kunstwerk (zie Voorgeschiedenis) ofwel een **creatieve of hedendaagse** dimensie vertonen, om dit erfgoedssymbool ons tijdperk in te loodsen.

St Gilles Gillis

3.2.2 Integratie in de stedelijke ruimte

Het project beoogt de **harmonieuze integratie van het standbeeld in de nieuwe stedelijke herinrichting**, met het oog op de opwaardering van het erfgoed.

De voorstellen moeten:

- zorgen voor een **goede leesbaarheid van het standbeeld in de stedelijke ruimte**,
- zorgen voor **duidelijke zichtbaarheid vanuit de tram en de verkeersassen**,
- rekening houden met de **indeling van het kruispunt en de verkeersstromen** (voetgangers, voertuigen en openbaar vervoer).

3.3 Hiërarchie van de criteria

Het voorstel moet de balans vinden tussen creativiteit en technische beperkingen.

De technische en stedenbouwkundige vereisten gaan evenwel voor op esthetische overwegingen, met name inzake:

- veiligheid,
- stabiliteit,
- zichtbaarheid,
- integratie in de openbare ruimte.

3.4 Erbuiten vallend

De verlichting zal worden geplaatst als onderdeel van de werkenopdracht. De ontwerper mag aanbevelingen formuleren over het verlichtingssysteem binnen de grenzen bepaald door Brussel Mobiliteit.

4. Oproeprocedure

FASE 1 – OPROEP TOT BLIJKEN VAN BELANGSTELLING - PRESELECTIE

De geïnteresseerde kandidaten stellen hun kandidatuur dossier voor om de voortreffelijkheid van hun verwezenlijkingen en/ of hun vaardigheden inzake het uitvoeren van het project aan te tonen.

De voor te leggen documenten (in pdf-formaat) zijn de volgende:

- Het **curriculum vitae van de kandidaat of kandidaten** (maximaal 1 pagina voor- en achterkant per kandidaat);
- Een **intentienota**, met een schets (maximaal 2 pagina's voor- en achterkant)

Op basis van de ontvangen kandidatuur dossiers komt de jury samen om maximaal 5 kandidaten (minimaal 3) te preselecteren.

Dit zijn de preselectiecriteria:

- **originaliteit van de intentienota** – 10 punten,
- **inachtneming van de context** en de technische beperkingen – 20 punten,
- **de algemene haalbaarheid van het voorgestelde concept** – 10 punten,
- **de ervaring en de kwaliteit van de eventuele vroegere projecten** – 10 punten.

FASE 2 – DEFINITIEVE SELECTIE

We vragen de kandidaten een beknopt overzichts dossier van maximaal 30 pagina's te bezorgen in pdf-formaat, met:

- Een **maquette of beelden** (PowerPointpresentatie) om het kunstwerk voor te stellen in zijn onmiddellijke omgeving;
- een **tekst waarin het werk wordt voorgesteld** en dat het concept en het uitgangspunt van de kunstenaar uit de doeken doet;
- Een **technische beschrijving** met de lijst van de materialen en de technische fiches indien nodig, de gekozen behandeling en de afwerking, alsook de productie- en assemblagewijze. Deze beschrijving moet de gekozen oplossing verduidelijken inzake de bevestiging, goedgekeurd door een bouwkundig ingenieur (indien nodig);
- een **staal** van elk gebruikt materiaal;
- een **gedetailleerd budget**;
- de **voorschriften inzake de bewaring** (onderhoud)

St Gilles Gillis

Deze fase is toegespitst op de nadere uitwerking van het project, het antwoord dat het project biedt op de vereisten van het programma en de haalbaarheid ervan. Meer in het bijzonder moeten de finalisten de relevantie van hun project aantonen, alsook de technische haalbaarheid en de overeenstemming van het project met de voorgestelde budgettaire enveloppe.

De voorontwerpen worden beoordeeld op basis van de volgende criteria:

- creativiteit en originaliteit (20 ptn);
- hoe goed ze passen in de omgeving (10 ptn);
- visuele impact (gewaarwordingservaring) (10 ptn);
- naleving van de technische verplichtingen (30 ptn);
- de beheersing van de functionele en technische aspecten (10 ptn);
- de duurzaamheid van de materialen en de onderhoudsvereisten van het kunstwerk (10 ptn);
- de samenhang van het budget en de afstemming ervan op de beschikbare enveloppe (10 ptn).

De finalisten moeten dit ontwerp aan de jury voorstellen. Ze zullen een schriftelijke uitnodiging ontvangen die de dag en het tijdstip van hun presentatie zal verduidelijken. Eventueel kan aan de kandidaten om een presentatie aan een technisch comité (dat de gemeente en Brussel Mobiliteit vertegenwoordigt) gevraagd worden.

FASE 3 - AANWIJZING

Op basis van het voorontwerp dat de finalisten hebben ingediend verstrekt een technisch comité een advies over de haalbaarheid en de technische voor- en nadelen van elk dossier. Uiteindelijk selecteert de jury, op basis van de ingediende voorontwerpen, de presentaties van de ontwerpen door de kandidaten en het advies van het technische comité, het ontwerp dat ter validering zal worden voorgesteld.

VERGOEDING

St Gilles Gillis

De niet-geselecteerde finalisten krijgen een vergoeding van **2.000,00 EUR incl. btw** voor het indienen van een voorontwerp **op voorwaarde dat aan al de vereisten werd voldaan, en dat de helft van de punten werd behaald.**

4.1 TIJDSHEMA

Oproep tot blijken van belangstelling	April 2026
Indiening van het kandidatuur dossier (intentienota)	22 juni 2026, 13 u.
Preselectie van de kandidaten	Juli 2026
Ontmoeting met de geselecteerde kandidaten	Juli - Augustus 2026
Indiening van de voorontwerpdossiers	2 november 2026 – 13 u.
Technisch comité	
Voorstelling voor de jury	November 2026 (rond 20.11)
Verzending van de resultaten naar de kandidaten	December 2026
Ondertekening van het contract	Januari 2027
Ontwerp – voltooiing/aanpassing	Februari – maart 2027
Uitvoering	April-september 2027

4.3 SAMENSTELLING VAN DE JURY & Toekomstige begeleidingscomités

Een vertegenwoordiger van Urban - Directie Stedenbouw - Cel Openbare Ruimte

Een vertegenwoordiger van Urban - Directie Cultureel Erfgoed (DCE)

Een vertegenwoordiger van de bouwmeester (BMA),

Een vertegenwoordiger van Brussel Mobiliteit

1 of 2 vertegenwoordigers van het gemeentebestuur van Sint-Gillis (Openbare Ruimte/Erfgoed)?

+ 2 externe experts

Waarnemers:

de schepenen voor openbare ruimtes

De schepenen voor Erfgoed

FINANCIËLE VOORWAARDEN

Het geraamde bedrag is 80.000 € inclusief btw, en omvat:

- De honoraria van de ontwerper
 - Het ontwerp en de overdracht van de rechten op de sokkel en de inrichting (behalve de verlichting en de grondwerken), met inbegrip van de inplantingsplannen
 - De productie, met inbegrip van de uitvoeringsplannen, waarbij rekening wordt gehouden met de omwonenden
 - De vervoerskosten
 - De plaatsingskosten
 - De eventuele verplaatsings-/verblijfskosten van de ontwerper
 - Verzekering voor de werken en dergelijke
- De sokkel/inrichting wordt het eigendom van de gemeente Sint-Gillis, die zal instaan voor het beheer/onderhoud ervan

4.5 Administratieve en praktische informatie

ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE

Er moet een online formulier worden ingevuld via Irisbox, **uiterlijk tegen 22.06.2026 om 13.00 uur.**

De administratieve verantwoordelijkheid voor deze projectoproep ligt bij het gemeentebestuur van Sint-Gillis, Dienst Openbare Ruimtes. De gemeente behoudt zich het recht voor om bij overmacht deze oproep te annuleren, zonder vergoeding aan de kandidaten.

Alle document- en informatieverzoeken moeten worden gericht aan espacepublic@stgilles.brussels met als onderwerp [portusedeau].

St Gilles Gillis

Alle documenten die worden ingediend in het kader van deze projectoproep worden voorafgaand gecontroleerd betreffende de naleving van de te leveren elementen en de overeenstemming met dit reglement. De niet-conforme kandidaturen worden niet ter analyse voorgelegd aan de jury

NON-CONFORMITEITSBEPALINGEN

Een van de volgende situaties kan aanleiding geven tot de verwerping van een kandidatuur of een prestatie.

- de afwezigheid van een van de in het kandidatuurdossier vereiste documenten
- de niet-naleving van elke andere voorwaarde die als essentieel is vermeld in de instructies aan de kandidaten.

AUTEURSRECHTEN

Elke kandidaat aanvaardt, door het indienen van zijn prestatie, zijn ontwerp voor te behouden aan de gemeente Sint-Gillis en het niet aan te passen of te laten aanpassen met het oog op een ander project tot aan de selectie van de winnaar.

Alle documenten, prestaties en werken, ongeacht hun vorm of drager, geproduceerd of gerealiseerd door de kandidaat die het voorstel in het kader van deze oproep heeft gedaan, blijven de volledige en exclusieve eigendom van de gemeente Sint-Gillis, die er naar eigen goeddunken over kan beschikken als het uitvoeringscontract voor het project aan de laureaat is toegekend.

De kandidaat van wie het ontwerp wordt gekozen garandeert de gemeente Sint-Gillis dat hij over alle rechten beschikt die hem toelaten er afstand van te doen. Hij staat eveneens garant tegen elk beroep, en elke vervolging, klacht of eis vanwege personen die een dergelijke verzekering of de vertegenwoordigingen die er deel van uitmaken, zouden tegenspreken.

TAALVEREISTE

Het kandidatuurdossier moet in het Nederlands en/of Frans zijn opgesteld.

St Gilles Gillis

VERTROUWELIJKHEID

De kandidaten moeten de inhoud van de in het kader van deze projectoproep uitgevoerde studies als strikt vertrouwelijk beschouwen en mogen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming geen algemene of gedeeltelijke informatie aan private of publieke derden meedelen of verspreiden. De personeelsleden van Brussel Mobiliteit en de leden van het opvolgingscomité zijn tijdens de hele procedure aan de vertrouwelijkheid gehouden.

ONDERZOEK VAN DE DOCUMENTEN

Door de verzending en het indienen van zijn kandidatuur erkent de geselecteerde kandidaat kennis te hebben genomen van alle vereisten van het reglement en hij aanvaardt er alle clausules, lasten en voorwaarden van.

De gemeente Sint-Gillis behoudt zich het recht voor wijzigingen aan te brengen in de vorm van addenda bij de prestatiedocumenten van de kandidaten, voor het uur en de uiterste indieningsdatum van de prestaties, en in voorkomend geval, om de uiterste datum voor deze indiening te wijzigen. De wijzigingen worden een integraal onderdeel van de prestatiedocumenten en worden per e-mail aan de kandidaten bezorgd.

UITSLUITING VAN DE KANDIDAATSTELLINGEN

Brussel Mobiliteit behoudt zich het recht voor om indien nodig elke kandidaat uit te sluiten wegens de gedeeltelijke of volledige niet-naleving van de bepalingen en regels van deze oproep tot blijken van belangstelling.

Verplichte uitsluitingsgronden (art. 67, § 1 van de wet van 17 juni 2016)

Behoudens dwingende redenen van algemeen belang of toereikend geachte corrigerende maatregelen, worden van deze projectoproep kandidaten uitgesloten die door een rechterlijke beslissing met kracht van gewijsde veroordeeld zijn voor een van de volgende misdrijven:

- deelneming aan een criminele organisatie,
- omkoping,
- fraude,
- terroristische misdrijven, strafbare feiten in verband met terroristische activiteiten of uitlokking van, medeplichtigheid aan of poging tot het plegen van een dergelijk misdrijf of strafbaar feit;
- witwassen van geld en financiering van terrorisme,
- kinderarbeid en andere vormen van mensenhandel,
- tewerkstellen van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen.